

JULIANSKA KALENDERN – GREGORIANSKA KALENDERN

Den julianska kalendern förflyttar sig en dag gentemot årstiderna vart 128:e år. I modern tid, d.v.s. under 1900- och 2000-talen, är skillnaden mellan kalendrarna 13 dagar. I den gregorianska kalendern infaller den tidpunkt som vintersolståndet är vanligtvis kring den 21 eller 22 december (2019 infaller den t.ex. kl. 04.19 svensk tid den 22). Då är den julianska kalendern fortfarande kvar på den 9 december, så enligt den infaller tidpunkten på det datumet i år och inte den 13.

När Sverige införde "**nya stilen**" **1753** var skillnaden 11 dagar, så vintersolståndet inträffade i den julianska då kring den 10 eller 11 december - inte den 13. Och när den gregorianska kalendern första gången dök upp 1582 var skillnaden 10 dagar, så då var vintersolståndet i den julianska den 11 eller 12 december.

Om man räknar den gregorianska kalendern proleptiskt, vilket innebär att man kollar vilket datum det skulle ha varit enligt den en given dag innan den infördes, kan man t.ex. se att skillnaden på 1400-talet skulle ha varit 9 dagar (om den alltså hade funnits då), på 1300-talet 8, på 1200- och 1100-talen 7 o.s.v. Det innebär att de båda kalendrarna skulle ha stämt överens på 200-talet, så då skulle vintersolståndet alltså ha inträffat kring den 21 eller 22 december enligt båda. När den julianska infördes i romarriket år 45 f.Kr. skulle den faktiskt ha legat 2 dagar före den gregorianska, så då inföll vintersolståndet alltså kring den 23 eller 24 december.

Anledningen till att det är en allmän tro att Lucianatten alltid enligt den julianska kalendern var den längsta är följande: Det var i slutet av 1200-talet som namnet Lucia och hennes helgondag den 13 december kom till Norden och det blev populärt under 1300-talet - det århundrade då skillnaden var 8 dagar och det faktiskt var Lucianatten som var årets längsta. Sedan fortsatte föreställningarna om att den var det - och allt magiskt som då var i görningen - att leva vidare under århundradenas gång. För vanligt folk, utan tillgång till exakta mätinstrument, som t.ex. klockor, är det ju inte så lätt att hålla koll på exakt vilken natt som är längst, eftersom skillnaderna är så små från natt till natt. Prova själva att utan hjälpmedel försöka uppskatta vilken av nätterna kring den 21 december som är längst!

Lite märkligt är det då att efter införandet av "nya stilen" flyttades en del föreställningar om Lucianattens magi fram till Tomasdagen, den 21 december - alltså 8 dagar senare, trots att de flesta var medvetna om att det var 11 dagar som försvann, eftersom många ansåg att "*staten stal 11 dagar ur deras liv*". Lustigt nog flyttades föreställningarna inte 11 dagar framåt, d.v.s. till julafton, vilket det ju borde ha gjorts om man nu ännu på 1700-talet levde kvar i föreställningen att Lucianatten var årets längsta. En framflyttning av dessa föreställningar till den 21 december antyder att man var medveten om att årets längsta natt hade halkat tillbaka till den 10 december

Tillägg: Detta kan jämföras med midsommar. Fram t.o.m. 1952 var midsommarhelgen fast, då midsommarafton alltid låg den 23 juni och midsommardagen den 24. Även om sommarsolståndet, med årets kortaste natt, inte låg exakt där i mitten av 1700-talet låg föreställningen om det och midsommarnattens magi där. När "nya stilen" infördes fick naturligtvis midsommarhelgen fortsätta att ligga den 23 - 24 juni, men man var också medveten om att det som i den gamla kalendern var den 23/24 juni i den nya motsvarades av 4/5 juli. Den 4 juli blev därmed "gamla midsommarafton" och det uppstod en del nya föreställningar om magi som inträffade "mellan midsommaraftnarna". Och denna mellanperiod blev helt logiskt 11 dagar, eftersom det var så många som kalendern skiftades. Men, vid vintersolståndet verkar det ha blivit lite sammanblandning.

Men, det var alltså ett århundrade under medeltiden då Lucianatten faktiskt var längst - inte hela tiden som vi hade den julianska kalendern.

Det som är riktigt kul med bytet av kalendersystem i Sverige är att man som enda land lyckades få till en 30 februari ett år.

I stället för att ändra direkt från den julianska kalendern till den gregorianska genom att utelämna ett block på varandra följande dagar som man hade gjort i andra länder, planerade det svenska riket att gradvis ändra genom att uteläsa alla skottårsdagar från 1700–1740. Skottårsdagen utelämnades i februari 1700, men

samtidigt bröt kriget ut vilket gjorde att man glömde bort kalenderändringen de nästa två skottårsdagarna 1704 och 1708 som förblev skottår.

För att undvika förvirring, en helt egen kalenderräkning och ytterligare misstag återställdes den julianska kalendern år 1712 genom att man lade till en extra skottårsdag vilket gav det året den enda kända faktiska användningen av 30 februari i en kalender. Den dagen motsvarade den 29 februari i den julianska kalendern och den 11 mars i den gregorianska kalendern.

Den svenska konverteringen till den gregorianska kalendern genomfördes först 1753 då den 17 februari följdes av den 1 mars.

